

Fotomenininkas prabyla praeities akimirkomis

Marius GLINSKAS

Jonavos rajono savivaldybės viešoji biblioteka pakvietė vėl pasidžiaugti garsiojo Lietuvos fotografo Antano Sutkaus kūryba. Parodoje, užimančioje du aukštus, matome dar nespaltvotos fotografijos lakštus, kuriuose atsispindi kontraversiški, neretai paradoksalūs sovietmečio kaimo ir miesto vaizdai.

A. Sutkus šiandien ne mažiau žinomas, kaip ir Rimantas Dichavičius, Aleksandras Macijauskas, Stanislovas Žvirgždas, Romualdas Požerskis, Romualdas Rakauskas, kūrė maždaug prieš pusamžį vadinamąją lietuviškosios meninės fotografijos mokyklą. Nenuėjęs anuomet klestėjusiam tarybinio žmogaus – komunizmo kūrėjo šlovinimo ir ideologinių šampų dauginimo keliu, autorius stengėsi kasdienybės šurmulyje pastebėti tai, kas slypi po fasadu, po veidu, lakštas po lakšto dėliojo lietuviško kaimo ar miestelio psichologinį portretą. Šiandien su nuostaba tarsi į savo vidų žvelgiame į tokius darbus, kaip „Lietuviška šeimyna“, „Mergaitės su agrastais“, „Pirmieji baikeriai“, „Salako kavalieriai“, „Senamiesčio tvora“, „Kaimo vaikai“, „Atranka į meno mokyklą“, „Penkios moterys“, „Rytas po vestuvių“, daugybę kitų. Tos nuotraukos – lyg kruopščių kraštotyrininkų surinkti etnografijos deimantukai, pažirę iš menininko lobių skrynios, nuoširdumo ir atvirumo prisodrinti paveikslai, įgavę istorinio išliekamumo vertę ir liudytojo bylojimo teisę.

Parodos atidaryme dalyvavęs menotyrininkas dr. Tomas Pabedinskas iš Vytauto Didžiojo universiteto priminė, kad šių darbų autorius – ne tik jautrus menininkas, bet ir įvairių iniciatyvų puoselėtojas, įkūręs 1969 m. Lietuvos fotografijos meno mėgėjų draugiją, vėliau tapusią Lietuvos fotomenininkų sąjunga. Anuomet mūsų fotomeistrai taip talentingai kūrė, kad šių pastangų negalėjo nepastebėti ir rusų kritikai, netrukus buvome pakviesti į Maskvos parodų erdves, spaudoje pasirodė menotyrininkų recenzijos, pripažįtančios humanistinės fotografijos lietuviškąją mokyklą.

„Tai ne tik žmonių, bet ir laikotarpio pavaizdavimas. Antanas Sutkus neskirstė savo darbų į temas, ciklus, tiesiog fotografavo, tad dabar visas akimirkas galima pavadinti dviem žodžiais – „Lietuvos žmonės“, – sakė T. Pabedinskas. Beje, menotyrininkas, pabrėždamas, kad kiekvienas laikotarpis visoms tautoms turi savo žymes, prisiminė vieną čia neeksponuojamą nuotrauką. Joje du vaikai per gatvę velka į supirtuvę priduoti tuščius pieno butelius. Tokia pat akimirka sustab-

„Tai ne tik žmogaus, bet ir laiko pavaizdavimas“, – sakė T. Pabedinskas.

Vasara Salake.

Mokykla akliesiems. Kūno kultūra.

Jūreivis. Kęstučio Putelio nuotr.

dyta vieno prancūzų fotografo akimis, tik ten du berniukai neša tuščius vyno butelius. Tai atsitiktinis gražus sutapimas.

Ši paroda mūsų bibliotekoje – tai projekto pristatyti Nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatų kūrybą pradžia. Autorius, gaila, susirgo ir negalėjo atvykti. Tikėkimės, jį atpažinsime žmonių veiduose ir savo atmintyje. 🌍